

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

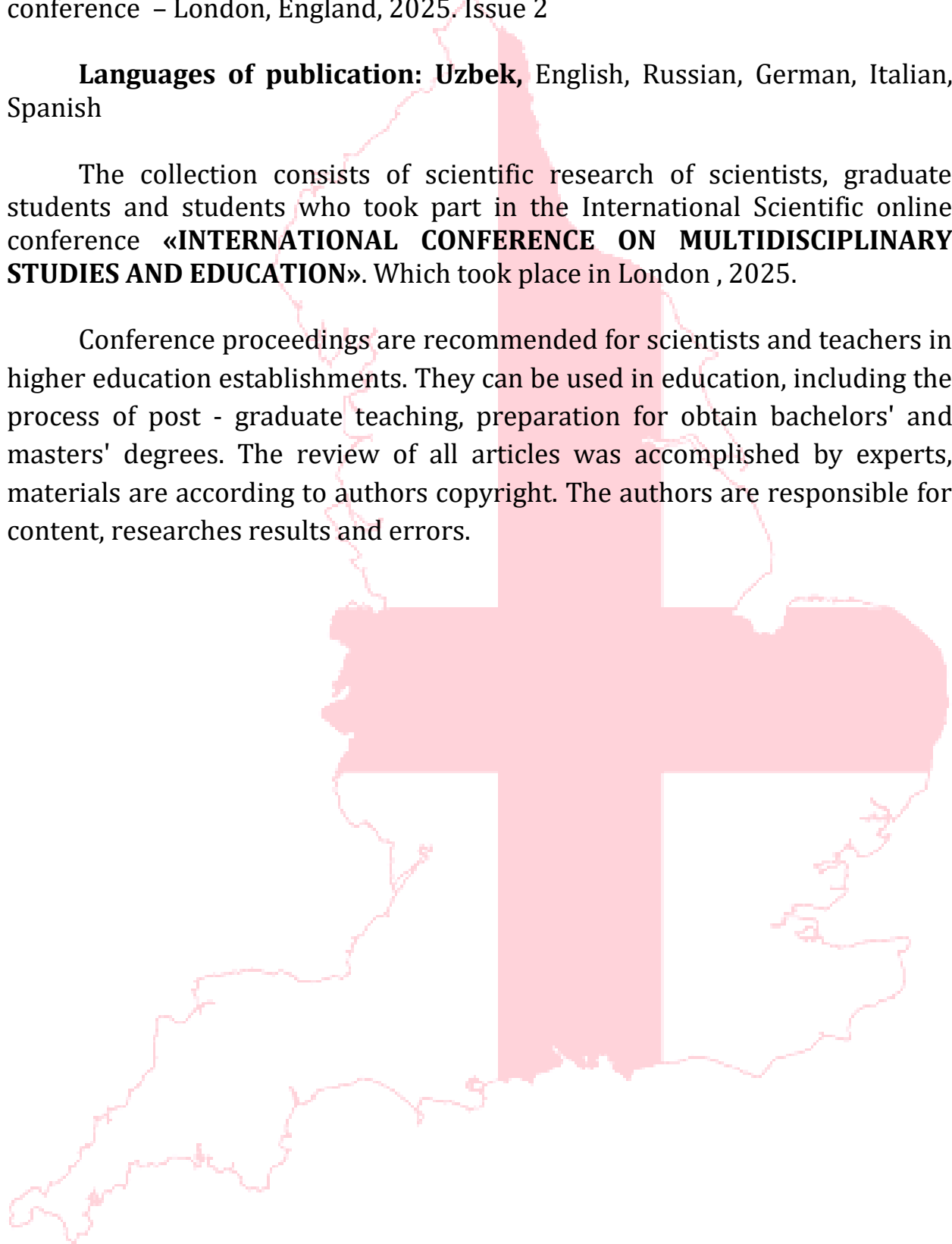

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2025. Issue 2

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London , 2025.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

Sun'iy intellekt va kosmik texnologiyalar: Xalqaro munosabatlar nuqtayi nazaridan tahlil

Xabibullayev Boburmirzo Baxtiyor o'g'li

Alfraganus University 1-bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: Turdiyev Madiyor Mamanazarovich katta o'qituvchi.

Annotatsiya. Ushbu maqola sun'iy intellekt (SI) va kosmos siyosati o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni xalqaro munosabatlar nuqtayi nazaridan tahlil qiladi. SI texnologiyalarining kosmos tadqiqotlaridagi roli, davlatlararo raqobat va hamkorlikdagi o'rni, shuningdek, xalqaro huquqiy me'yorlar hamda geosiyosiy oqibatlarini ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari SI kosmik faoliyatni yanada tezlashtirayotgani, yangi diplomatik muammolar va imkoniyatlarni yuzaga keltirayotgani, shuningdek, davlatlararo ishonch va xavfsizlik tizimlariga ta'sir ko'rsatayotganini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt, kosmik texnologiyalar, xalqaro munosabatlar, kosmos diplomatiyasi, global xavfsizlik, xalqaro huquq, geosiyosat, kosmik qurollanish, AI boshqaruvi, barqaror rivojlanish.

Kirish va Mavzuning dolzarbligi:

XXI asrning eng dolzarb masalalaridan biri bu – kosmik makonning insoniyat hayotidagi o'rni tobora ortib borayotgani va shu jarayonda sun'iy intellekt (AI) texnologiyalarining jadal rivojlanishidir. Global siyosatda kosmik faoliyat nafaqat texnologik yutuqlar, balki xalqaro xavfsizlik, diplomatiya, iqtisodiy manfaatlar va huquqiy tartibotlar bilan ham bevosita bog'liqdir. Shu bois, kosmos va AI o'zaro integratsiyasi xalqaro munosabatlar tizimini tubdan o'zgartiruvchi omil sifatida qaralmoqda.

Tarixan kosmik faoliyat har doim davlatlararo raqobat va hamkorlikning asosiy sohalaridan biri bo'lib kelgan. "Kosmik poyga" atamasi asosan AQSh va sobiq SSSR o'rtasidagi Sovuq urush davridagi texnologik raqobatni ifodalash uchun ishlatilgan (McDougall 1985). Biroq XXI asrda kosmik makonning xarakteri tubdan o'zgarib, unda davlatlar bilan bir qatorda xususiy kompaniyalar, xalqaro tashkilotlar va hatto kichik davlatlar ham faol ishtirok eta boshladi (Johnson-Freese 2016). Ayniqsa, SpaceX, Blue Origin, OneWeb va boshqa kompaniyalar orbitaga sun'iy yo'ldosh chiqarish, kosmik internet, kosmik turizm kabi loyihalarda katta yutuqlarga erishmoqda.

Bunday sharoitda sun'iy intellekt texnologiyalari kosmik faoliyatni boshqarish va nazorat qilishda markaziy rol o'ynamoqda. AI yordamida sun'iy yo'ldoshlar trayektoriyasini aniqlash, kosmik chiqindilarni kuzatish, orbitadagi obyektlarni tasniflash, kosmik missiyalarni avtonom boshqarish, kosmik kiberxavfsizlikni mustahkamlash kabi keng ko'lamli imkoniyatlar paydo bo'ldi (Chien va Wagstaff 2017). Shu bilan birga, AI texnologiyalarining tezkor rivoji yangi xavf va tahdidlarni ham yuzaga chiqarmoqda.

Xalqaro huquqiy normalar hamon XX asrning o'rtalarida qabul qilingan hujjatlarga asoslangan: 1967-yilgi Kosmik makon to'g'risidagi shartnoma (Outer Space Treaty), 1979-yilgi Oy va boshqa osmon jismlari to'g'risidagi bitim (Moon Agreement), hamda BMTning Kosmosning tinch maqsadlarda ishlatilishi bo'yicha qo'mitasi (COPUOS) doirasidagi hujjatlar (Gabrynowicz 2018). Ushbu shartnomalarda AI umuman nazarda tutilmagan. Natijada, hozirgi zamon texnologik o'zgarishlari bilan huquqiy tartibot o'rtasida katta tafovut paydo bo'ldi.

Bugungi kunda xalqaro munosabatlarda AI va kosmos o'zaro kesishayotgan uchta asosiy yo'nalishni ko'rish mumkin:

1. Xalqaro xavfsizlik – AI asosida ishlovchi kosmik monitoring tizimlari yadroviy qurollarni kuzatish, raketa sinovlarini aniqlash va xalqaro kelishuvlarga rioya etilishini nazorat qilish imkonini bermoqda. Shu bilan birga, AI asosidagi avtonom harbiy kosmik tizimlar yangi qurollanish poygasini yuzaga keltirishi mumkin.

2. Diplomatiya – AI va kosmik texnologiyalar xalqaro hamkorlikni kuchaytirishi mumkin. Masalan, AI yordamida yaratilgan umumiy monitoring platformalari ekologiya, iqlim o'zgarishi va tabiiy ofatlarni kuzatishda davlatlarni birlashtiradi. Ammo, shu bilan birga, geosiyosiy raqobat va texnologik proteksionizm ham kuchaymoqda.

3. Iqtisodiyot va innovatsiya – kosmik iqtisodiyotning kelgusi qiymati trillion dollarlarga yetishi kutilmoqda (Morgan Stanley 2020). AI bu jarayonni tezlashtirib, kosmik internet, resurslarni qazib olish va kosmik transport kabi yo'nalishlarda katta rol o'ynamoqda.

Mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, agar xalqaro hamjamiyat AI va kosmos integratsiyasini tartibga solish bo'yicha yangi qoidalarni ishlab chiqmasa, kelajakda global xavfsizlik va barqarorlikka tahdid kuchayishi mumkin. Shu bois, ushbu maqola xalqaro munosabatlarda AI va kosmosning o'zaro aloqalarini tahlil qiladi va xalqaro xavfsizlik hamda diplomatiya uchun yangi paradigmalarni ochib beradi.

Sun'iy intellekt va kosmik makonning kesishuv nuqtalari:

Kosmik makon tarixan insoniyatning eng katta ilmiy va siyosiy maqsadlaridan biri bo'lib kelgan. Lekin hozirgi davrda u faqatgina texnologik rivojlanish manbai emas, balki xalqaro siyosat, iqtisodiyot va xavfsizlik strategiyalarining markaziga aylangan. Bu jarayonda sun'iy intellekt (AI) texnologiyalarining qo'shilishi kosmik faoliyatni mutlaqo yangi sifat darajasiga olib chiqmoqda.

Avvalo, kosmik monitoring masalasi. Har bir davlat kosmosdagi obyektlarning joylashuvi va trayektoriyasini aniqlashga qiziqadi. Kosmik chiqindilar, yo'ldoshlarning to'qnashuvi, raketa uchirishlar – bularning barchasi global xavfsizlik bilan bevosita bog'liqdir. An'anaviy kuzatuv tizimlari ko'plab cheklovlarga ega: inson omili, texnik xatolik, katta hajmdagi ma'lumotlarni tezda tahlil qila olmaslik. Sun'iy intellekt esa ushbu

muammolarni hal qilmoqda: milliardlab ma'lumotlarni real vaqt rejimida qayta ishlash, obyektlarni aniqlash va ularning harakatini prognoz qilish, xavf darajasini avtomatik baholash imkonini beradi (Zhang va boshq. 2021).

Ikkinchi yo'nalish – kosmik xavfsizlik. Sun'iy intellekt yordamida ishlab chiqilayotgan avtonom mudofaa tizimlari raketa hujumlarini aniqlash, orbital mudofaa mexanizmlarini boshqarish va kiberxavfsizlikni mustahkamlash imkoniyatini beradi. Biroq bu jarayon xalqaro huquqiy va siyosiy muammolarni ham tug'dirmoqda. Masalan, avtonom kosmik dronlar yoki AI boshqaruvidagi sun'iy yo'ldoshlar nazoratdan chiqib ketishi ehtimoli mavjud. Bundan tashqari, bunday tizimlar yangi qurollanish poygasini kuchaytirishi mumkin (Weeden va Samson 2020).

Uchinchi yo'nalish – iqtisodiy integratsiya. Kosmik iqtisodiyot XXI asrning eng tez rivojlanayotgan sohalaridan biri bo'lib, 2040-yilga kelib uning qiymati 1 trillion AQSh dollaridan oshishi kutilmoqda (Morgan Stanley 2020). Bu jarayonda sun'iy intellekt asosidagi tahlil tizimlari kosmik resurslarni izlash, qazib olish va logistika jarayonlarini samarali tashkil qilish imkonini bermoqda. Oy, Mars va asteroidlardan resurslarni qazib olish masalasi endi nafaqat ilmiy fantastika, balki rejalashtirilayotgan iqtisodiy strategiyalarning bir qismi hisoblanadi.

Shu o'rinda eng muhim savol tug'iladi: xalqaro munosabatlar tizimi bu jarayonlarga qanday javob bermoqda? Xalqaro huquqiy normalar hozircha AI va kosmik integratsiyani nazarda tutmagan. Bu esa normativ bo'shliqni yuzaga keltirmoqda. Har bir yirik davlat o'z milliy manfaatlari asosida kosmik siyosatini belgilamoqda, biroq umumiy xalqaro qoidalar ishlab chiqilmagan. Bu esa kelajakda geosiyosiy qarama-qarshiliklarni kuchaytirishi mumkin.

Ilmiy masalaning qo'yilishi

Mazkur maqolada quyidagi asosiy ilmiy muammolar tahlil qilinadi:

1. Sun'iy intellekt texnologiyalarining kosmik monitoring va xavfsizlik sohasidagi qo'llanishi xalqaro munosabatlarga qanday ta'sir ko'rsatmoqda?

2. AI va kosmos integratsiyasi xalqaro huquqiy tizimda qanday bo'shliqlarni yuzaga keltirmoqda?

3. Qanday qilib xalqaro diplomatiya AI va kosmik faoliyatni birlashtiruvchi yangi paradigmalarga asos solishi mumkin?

4. Kosmik iqtisodiyot va AI asosida rivojlanayotgan yangi texnologiyalar global raqobat va hamkorlik muvozanatini qay darajada o'zgartirmoqda?

Ushbu savollar ilmiy tadqiqotning asosiy yo'nalishini belgilaydi.

Tadqiqotning nazariy va amaliy ahamiyati

Tadqiqotning asosiy maqsadi – sun'iy intellekt va kosmik monitoringning xalqaro munosabatlardagi yangi paradigmalarni tahlil qilish va ular asosida xalqaro xavfsizlik hamda diplomatiya uchun tavsiyalar ishlab chiqishdir.

Mazkur maqsadni amalga oshirish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- AI texnologiyalarining kosmik monitoring va xavfsizlikdagi roli tahlil qilish;
- xalqaro huquqiy tizimdagi normativ bo'shliqlarni aniqlash;
- AI va kosmik faoliyat integratsiyasi natijasida yuzaga kelayotgan yangi diplomatik imkoniyat va xavflarni baholash;
- xalqaro xavfsizlik siyosati uchun tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqotning metodologik asosi

Tadqiqot xalqaro munosabatlar nazariyasi, texnologik deterministik yondashuv, shuningdek, global xavfsizlik paradigmalari asosida olib boriladi. Bundan tashqari, qiyosiy tahlil, hujjatlarni kontent-tahlil qilish, va kelajak ssenariylarini prognozlash metodlari qo'llanadi.

Nazariy jihatdan, maqola xalqaro munosabatlarda texnologik o'zgarishlarning, xususan AI va kosmik faoliyatning yangi o'lchamlarini tahlil qiladi. Amaliy jihatdan esa u xalqaro xavfsizlik siyosati, diplomatik strategiyalar va xalqaro huquqiy tartibotni takomillashtirish uchun nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Xalqaro xavfsizlik sohasida mazkur tadqiqotning amaliy ahamiyati shundan iboratki, u davlatlarga AI asosidagi kosmik monitoring tizimlarini xalqaro hamkorlik asosida tashkil qilish imkoniyatlarini ko'rsatadi. Diplomatika nuqtayi nazaridan esa maqola xalqaro kelishuvlarda yangi bandlarni kiritish zaruratini asoslab beradi.

Tadqiqotning maqsadi va vazifalari

Tadqiqotning asosiy maqsadi – sun'iy intellekt va kosmik monitoringning xalqaro munosabatlardagi yangi paradigmalarni tahlil qilish va ular asosida xalqaro xavfsizlik hamda diplomatiya uchun tavsiyalar ishlab chiqishdir.

Mazkur maqsadni amalga oshirish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- AI texnologiyalarining kosmik monitoring va xavfsizlikdagi roli tahlil qilish;
- xalqaro huquqiy tizimdagi normativ bo'shliqlarni aniqlash;
- AI va kosmik faoliyat integratsiyasi natijasida yuzaga kelayotgan yangi diplomatik imkoniyat va xavflarni baholash;
- xalqaro xavfsizlik siyosati uchun tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqotning metodologik asosi:

Tadqiqot xalqaro munosabatlar nazariyasi, texnologik deterministik yondashuv, shuningdek, global xavfsizlik paradigmalari asosida olib boriladi. Bundan tashqari, qiyosiy tahlil, hujjatlarni kontent-tahlil qilish, va kelajak ssenariylarini prognozlash metodlari qo'llanadi.

Kelajak ssenariylari: AI va kosmosning xalqaro munosabatlardagi yo'nalishlari

Sun'iy intellekt va kosmik texnologiyalar uyg'unligi global siyosatda turli ehtimoliy rivojlanish yo'nalishlarini yuzaga keltirmoqda. Tadqiqotda optimistik, pessimistik va muvozanatli ssenariylar ishlab chiqildi.

Optimistik ssenariy: "AI-Kosmos hamkorligi"

Bu ssenariyda davlatlar sun'iy intellekt va kosmik texnologiyalarni xalqaro hamkorlik va barqaror rivojlanish uchun ishlatadilar.

Texnologik hamkorlik: AQSh, Xitoy, Yevropa Ittifoqi va boshqa davlatlar AI-kosmos loyihalarini qo'shma dasturlar asosida olib boradilar. Masalan, iqlim monitoringi, tabiiy ofatlarni oldindan aniqlash, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash kabi yo'nalishlarda qo'shma AI-kosmos dasturlari yaratiladi.

Xalqaro tartibot: Yangi "AI-Space Governance Treaty" (Sun'iy intellekt va kosmik faoliyatni boshqarish bo'yicha global shartnoma) qabul qilinadi. Bu hujjat AI algoritmlarining shaffofligini, sun'iy yo'ldoshlar ma'lumotlariga umumiy kirishni va kosmik resurslardan adolatli foydalanishni belgilaydi.

Barqarorlik va xavfsizlik: AI yordamida orbitadagi chiqindilar tozalanadi, kosmik qurollanish xavfi kamayadi, davlatlar o'rtasida ishonch kuchayadi.

Insoniyat manfaatlari: AI va kosmik texnologiyalar sog'liqni saqlash, ta'lim va ekologik muammolarni hal qilishda keng qo'llanadi.

Bu ssenariyda kosmos va AI global barqarorlikning asosiy omiliga aylanadi.

Pessimistik ssenariy: "Kosmosda sun'iy intellektli qurollanish poygasi"

Bu ssenariyda davlatlar sun'iy intellektni kosmik qurollanish uchun ishlatadi va natijada global xavfsizlik izdan chiqadi.

Qurollanish: AI asosida boshqariladigan lazer qurollari, sun'iy yo'ldoshlarni yo'q qilish tizimlari va orbitadagi harbiy dronlar paydo bo'ladi.

AI xatolari: Shaffoflikning yo'qligi va algoritmik xatolar sababli noto'g'ri qarorlar qabul qilinadi, bu esa orbitadagi to'qnashuvlar va harbiy mojarolarga olib kelishi mumkin.

Xalqaro huquqning zaifligi: Mavjud shartnomalar (Outer Space Treaty va boshqalar) AI texnologiyalarini qamrab olmaganligi sababli xalqaro tartibot buziladi.

Texnologik tafovut: Rivojlangan davlatlar AI-kosmos texnologiyalari orqali ustunlikka erishadi, rivojlanayotgan mamlakatlar esa chetda qoladi.

Kiberxavfsizlik xavflari: AI asosidagi kosmik tizimlar xakerlik hujumlariga uchraydi va bu davlatlar o'rtasida katta siyosiy tangliklarga sabab bo'ladi.

Bu ssenariyda kosmos "AI qurollanish poygasi maydoni"ga aylanadi.

Muvozanatli ssenariy: “AI va kosmosning boshqariladigan integratsiyasi”

Bu ssenariy optimistik va pessimist yoʻnalishlar orasidagi oʻrta yoʻlni ifodalaydi.

Qisman hamkorlik: Davlatlar iqlim, sogʻliq va ekologik muammolarni hal etishda AI-kosmos loyihalarida hamkorlik qiladilar, ammo mudofaa sohasida raqobat davom etadi.

Mintaqaviy shartnomalar: Global shartnomaga erishish qiyin boʻlgani uchun, Yevropa Ittifoqi, ASEAN, Afrika Ittifoqi kabi mintaqaviy tashkilotlar AI va kosmik faoliyatni tartibga soluvchi oʻz hujjatlarini ishlab chiqadilar.

Texnologik tafovutni kamaytirish: Rivojlangan davlatlar rivojlanayotgan mamlakatlarga texnologiya transferini amalga oshiradilar, ammo bu teng darajada boʻlmaydi.

Xavfsizlik balanslari: AI yordamida orbitadagi chiqindilar va toʻqnashuvlarning oldini olish mexanizmlari yaratiladi, biroq kosmik qurollanish xavfi butunlay yoʻqolmaydi.

Bu ssenariy realistikroq boʻlib, hozirgi xalqaro munosabatlarga eng yaqin tasvir hisoblanadi.

Muhokama:

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, sunʼiy intellekt va kosmosning uygʻunlashuvi xalqaro munosabatlarda yangi diplomatik, iqtisodiy va xavfsizlik paradigmasini yaratmoqda.

Optimistik ssenariy – agar davlatlar hamkorlikka tayyor boʻlsa, AI va kosmos global barqarorlikka xizmat qilishi mumkin.

Pessimistik ssenariy – agar raqobat va qurollanish ustun boʻlsa, kosmos xalqaro tanglikning asosiy manbaiga aylanadi.

Muvozanatli ssenariy – eng ehtimoliy variant boʻlib, hamkorlik va raqobatning aralash koʻrinishini anglatadi.

Shu bois, AI va kosmik texnologiyalar boʻyicha xalqaro huquqiy mexanizmlarni kuchaytirish, davlatlararo ishonchni oshirish va sunʼiy intellektni shaffof boshqarish global xavfsizlik uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa va Tavsiyalar:

Sunʼiy intellekt va kosmik texnologiyalar uygʻunligi XXI asr xalqaro munosabatlarning eng muhim strategik yoʻnalishlaridan biriga aylandi. Ushbu tadqiqotda olib borilgan nazariy va empirik tahlillar shuni koʻrsatadiki, mazkur integratsiya jarayoni nafaqat texnologik, balki siyosiy, iqtisodiy va huquqiy jihatlardan ham keskin oʻzgarishlarni yuzaga keltirmoqda.

Asosiy xulosalar:

1. AI va kosmosning oʻzaro taʼsiri global kuchlar muvozanatini oʻzgartirmoqda.

AQSh, Xitoy, Yevropa Ittifoqi va Hindiston kabi davlatlar AI-kosmos integratsiyasini geosiyosiy raqobatda ustunlik vositasi sifatida ishlatmoqda.

Starlink, BeiDou, Galileo va boshqa tizimlar xalqaro siyosiy-huquqiy tartibotga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.

2. Xalqaro huquqiy bo'shliqlar mavjud.

1967-yilgi Outer Space Treaty, 1979-yilgi Moon Agreement va boshqa konvensiyalar sun'iy intellekt texnologiyalarini qamrab olmaydi. Shu bois, yangi "AI-Space Governance Treaty" ishlab chiqish zarur.

3. Qurollanish xavfi kuchaymoqda.

AI boshqaruvidagi sun'iy yo'ldoshlar, orbitadagi lazer qurollari va kiberhujumlar xavfsizlik uchun jiddiy tahdid tug'dirmoqda. Agar xalqaro boshqaruv mexanizmlari kuchaytirilmasa, kosmos qurollanish poygasining markaziga aylanishi mumkin.

4. Hamkorlik imkoniyatlari ham mavjud.

AI yordamida iqlim o'zgarishini kuzatish, tabiiy ofatlarni bashorat qilish, ekologik monitoring va global aloqa tizimlarini rivojlantirishda kosmik texnologiyalardan umumiy foydalanish insoniyat uchun katta foyda keltirishi mumkin.

5. Global ishonch va shaffoflik muammosi asosiy to'siqdir.

AI algoritmlarining yopiq shaklda ishlab chiqilishi, ma'lumotlarga teng kirish imkonining cheklanganligi va texnologik tafovutlar davlatlar o'rtasida ishonchsizlikni kuchaytirmoqda.

Tavsiyalar:

1. Yangi xalqaro shartnomalar ishlab chiqish

BMT Bosh Assambleyasi va UN COPUOS (Committee on the Peaceful Uses of Outer Space) qoshida "AI va kosmik texnologiyalarni tartibga solish bo'yicha xalqaro konvensiya" ishlab chiqilishi lozim. Bu hujjat AI algoritmlarining shaffofligi, kiberxavfsizlik va kosmik resurslardan adolatli foydalanishni belgilashi kerak.

2. Texnologik hamkorlikni rivojlantirish

Davlatlar sun'iy intellekt va kosmosga oid ilmiy loyihalarni qo'shma dasturlar asosida olib borishi, iqlim monitoringi va tabiiy ofatlar oldini olish bo'yicha ma'lumotlar almashinuvi tizimini kengaytirishi lozim.

3. Kiberxavfsizlikni kuchaytirish

AI asosidagi kosmik tizimlar kiberhujumlarga nisbatan zaif hisoblanadi. Shu sababli, davlatlar o'rtasida "AI-Cybersecurity in Space Protocol" kabi yangi xalqaro protokol ishlab chiqilishi muhim.

4. Global AI-kosmos markazi tashkil etish

UNESCO yoki BMT qoshida "Sun'iy intellekt va kosmos bo'yicha global markaz" tashkil etilishi zarur. U AI va kosmosni ilmiy, huquqiy va amaliy jihatdan boshqaruvchi muvofiqlashtiruvchi organ bo'lishi mumkin.

5. Rivojlanayotgan davlatlarni qo'llab-quvvatlash

Texnologik tafovutni kamaytirish uchun rivojlangan davlatlar rivojlanayotgan mamlakatlarga texnologiya transferi, grant va ilmiy almashinuv dasturlari orqali yordam ko'rsatishi kerak.

6. AI etikasi va inson huquqlarini ta'minlash

AI va kosmik texnologiyalar insoniyat manfaatlariga xizmat qilishi uchun, xalqaro etik normalar ishlab chiqilishi va sun'iy intellektdan foydalanishda inson huquqlariga rioya etilishi shart.

Kelajak istiqbollari:

2030-yillarga borib, AI boshqaruvidagi kosmik tizimlar global iqtisodiyotning asosiy infratuzilmasiga aylanadi.

Kosmosdagi chiqindilarni tozalash, asteroidlarni monitoring qilish va kosmik resurslarni qazib olishda AI hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Agar xalqaro boshqaruv mexanizmlari kuchaytirilmasa, kosmik qurollanish poygasi global xavfsizlikni izdan chiqarishi mumkin.

Shu bois, bugungi kundan boshlab davlatlar AI va kosmos masalalarini xalqaro huquqiy tartibot asosida muvofiqlashtirishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Al-Ekabi, Cenan. "The Role of Artificial Intelligence in the Future of Space Exploration." *Journal of Space Policy* 47, no. 2 (2021): 67–83.
2. Bleddyn Bowen. "Spacepower and Geopolitics." *Survival* 62, no. 2 (2020): 157–178.
3. Dunlap, Charles J. "Law of War and Cyberwarfare: Adapting to the Changing Face of Conflict." *Military Law Review* 176 (2003): 217–265.
4. Gunkel, David J. "The Other Question: Can and Should Robots Have Rights?" *Ethics and Information Technology* 20, no. 2 (2018): 87–99.
5. Jakhu, Ram S., and Paul Stephen Dempsey. "International Space Law and the United Nations." *Journal of Space Law* 42, no. 1 (2018): 1–38.
6. Lin, Patrick. "Ethical Blowback from Emerging Technologies." *Journal of Military Ethics* 9, no. 4 (2010): 313–331.
7. Moltz, James Clay. "The Changing Dynamics of 21st-Century Space Power." *Journal of Strategic Studies* 36, no. 3 (2013): 374–402.

